

Asia: VN/30301/2025

Sähköinen testamentti ja testamenttirekisteri; arviomuistio

1.1 Sääntelyn tarpeellisuus

Lausuntonne:

Useimmiten testamentteihin liittyvät epäselvyydet tai riitaisuudet liittyvät testamentin tulkintaan, testamentin muuttamiseen tai testamentintekijän testamentintekokelpoisuuteen.

Suuri osa testeista laaditaan lainoppineen avustajan avustamana. Moitteen alaiset taikka muutoin tulkinnallisesti epäselvät testametit ovat usein testamentintekijän itsensä laatimia taikka muuttamia. Lainoppineen avustajan kanssa laadittu testamentti on yleensä tarkkaan harkittu, ja lainoppinut avustaja osaa myös kysyä testamentintekijältä testamentin laatimiseen vaikuttavista seikoista.

Mahdollinen uusi sähköisiä testeja koskeva sääntely ei saisi johtaa siihen, että liian helpon sähköisen testamentin laatimismahdollisuuden vuoksi epäselvät ja helpommin moitteen alaisiksi joutuvat testametit lisääntyisivät. Tällä voisi olla vaikutusta myös vireille tulevien testamentin moitekanteiden määrään.

1.2 Sähköisen testamentin laatiminen ja allekirjoittaminen

Lausuntonne:

Mikäli testamentin sähköinen allekirjoittaminen mahdollistetaan, täytyy selvittää, miten ja millä tavalla varmistetaan, että testamentin on allekirjoittanut juuri testamentintekijä. Mikäli todistajat arviomuistion ehdotuksen mukaisesti todistavat testamentin etäyhteydellä, ei kukaan ole fyysisesti varmistamassa, että juuri testamentintekijä on sähköisesti allekirjoittanut testamentin.

Mahdollisuus testamentin sähköiseen allekirjoittamiseen toisi testamentin moiteoikeudenkäynteihin uusia moiteperusteita ja johtaisi myös uudenlaisen todistelun tarpeeseen.

1.3 Sähköisen testamentin todistaminen

Lausuntonne:

Pelkästään videoyhteydellä toteuttavassa testamentin todistamisessa testamentin todistajat eivät pysty tekemään samanlaisia havaintoja testamentintekijän testamentintekokelpoisuudesta kuin fyysisesti läsnä tehdyssä testamentin todistamisessa. Mahdollisessa testamentin moiteoikeudenkäynnissä puutteelliset havainnot testamentintekijästä eivät toisi lisäarvoa todisteluun. Tämä voinee lisätä muun todistelun tarvetta testamentin moiteoikeudenkäynneissä etenkin testamentintekijän testamentintekokelpoisuutta arvioitaessa.

Nykyisin nousevana ilmiönä ovat myös syvävärennökset (niin kutsutut deepfaket), joissa tekoälyllä ja koneoppimisella luodaan erittäin aidolta näyttävä video, kuva tai äänitallenne, jossa henkilön kasvat tai ääni korvataan toisen henkilön vastaavilla. Mikäli todistajat eivät ole fyysisesti samassa tilassa varmistaneet, että testamentintekijä todella on itse allekirjoittanut testamentin, ja kun otetaan huomioon myös mahdollisuudet käyttää väärin testamentintekijän sähköistä tunnistusvälinettä, voivat väärinkäytökset pahimmassa tapauksessa johtaa testamentintekijän tai tämän perillisten oikeudenmenetyksiin.

Testamentintekijän viimeisen tahdon selvittämiseksi ja varmistamiseksi olisi tärkeää, että todistajien lausuntoa oikeudessa voidaan käyttää ja että lausunto on uskottava ja luotettava.

Mikäli sähköisen testamentin todistamista koskeva sääntely tulee arviomuistiossa ehdotetulla tavalla eroamaan nykyisestä testamentin todistamista koskevasta sääntelystä, toisi sääntely testamentin moiteoikeudenkäynteihin uusia moiteperusteita ja johtaisi myös uudenlaisen todistelun tarpeeseen.

1.4 Sähköisen testamentin peruuttaminen

Lausuntonne:

Arviomuistiossa mainittu sähköisen testamentin vapaamuotoinen peruuttaminen vastaisi tämänhetkistä lainsäädäntöä.

1.5 Muuta sähköisestä testamentista (ml. tekninen toteutus)

Lausuntonne:

Ei lausuttavaa.

2.1 Julkisen vallan ylläpitämisen testamenttirekisterin tarpeellisuus (muiden kuin sähköisten testamenttien osalta)

Lausuntonne:

Testamenttirekisteri osaltaan helpottaisi pesänselvitystä ja voisi helpottaa varsinkin testamentin löytämistä. Testamenttirekisteri olisi hyödyllinen etenkin sellaisille testamentintekijöille, jotka haluavat turvata testamenttinsa löytymisen kuolemansa jälkeen.

2.2 Testamenttirekisterin toteuttamistapa ja sisältö

Lausuntonne:

Helsingin kärjäoikeus puoltaa testamenttirekisterin perustamista viranomaisen / Digi- ja väestötietoviraston alaisuuteen. Testamenttirekisteri voinee olla luonteeltaan samankaltainen kuin avioehtorekisteri.

Arviomuistiossa on todettu, ettei lääkärintodistuksen liittäminen mitä luultavimmin olisi mahdollista testamenttirekisteriin. On kuitenkin hyvin tavanomaista etenkin vanhempien testamentintekijöiden keskuudessa, että testamentintekijä varmuuden vuoksi hankkii lääkärinlausunnon testamentintekokelpoisuudestaan, millä pyritään ennaltaehkäisemään testamentin aiheuttamia riitaisuuksia kuolinpesän osakkaiden välillä. Tällaisella lääkärinlausunnolla voi joissakin tilanteissa olla tärkeä merkitys testamentintekijän testamentintekokelpoisuutta arvioitaessa.

2.3 Rekisteröinnin oikeusvaikutukset (ml. muuttaminen ja peruuttaminen)

Lausuntonne:

Testamentin muuttaminen ja peruuttaminen vastaisivat nykyistä lainsäädäntöä ja käytäntöä, eikä sääntelyllä liene suurempaa vaikutusta testamenttia koskevien asioiden käsittelyyn kärjäoikeuksissa.

Mikäli rekisteröidyllä testamentilla katsotaan olevan suoraan oikeusvaikutuksia ja tällainen testamentti voitaisiin antaa tiedoksi myös testamenttikopion perusteella, vaatisi tämä muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön.

Lisäksi tulisi vielä arvioida, aiheuttaisiko tällaisen oletettaman säätäminen sen, että testamentin moitekanteita laitettaisiin kuuden kuukauden moiteajan takia varmuuden vuoksi vireille, vaikka vedotun testamentin peruuttamista tai olemassaoloa koskevan riitaisuuden käsitteleminen olisi vielä kesken.

2.4 Edustajan käyttö rekisteröinneissä

Lausuntonne:

Testamentin rekisteröinti avustajan/edustajan toimesta voinee vastata avioehtojen rekisteröintimenettelyä.

2.5 Testamenttirekisterin julkisuus, säilytysaika ja testamentista ilmoittaminen

Lausuntonne:

Helsingin käräjäoikeus puoltaa arviomuistiossa mainittua ehdotusta siitä, että testamenttirekisteri ei olisi julkinen.

Säilytysajan osalta Helsingin käräjäoikeudella ei ole lausuttavaa.

2.6 Muuta testamenttirekisteristä (esim. usean henkilön yhteinen testamentti)

Lausuntonne:

Arviomuistiossa mainittujen testamentin rekisteröinnin oikeusvaikutusten johdosta rekisteröinnissä tulisi useamman henkilön laatiman testamentin kohdalla arvioida vielä sitä, että jos vain toinen testamentintekijöistä (esim. aviopuolisot) on rekisteröinyt testamenttinsa, arvioidaanko testamentin olemassaoloa (ml. peruuttamista) eri tavalla riippuen siitä, onko testamentintekijä rekisteröinyt testamentin vai ei.

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Lausuntonne:

Helsingin käräjäoikeus arvioi, ettei lakimuutoksella ole mainittavaa vaikutusta käräjäoikeuksien työmäärään.

Testamenttirekisteri voinee helpottaa kuolinpesän asioiden selvittämistä sekä joissain määrin myös vähentää testamenttien katoamiseen, löytämiseen ja tulkintaan liittyviä epäselvyyksiä.

3.2 Muut huomiot

Lausuntonne:

Ei muita huomioita.

Pakkala Sirpa
Helsingin kärjäoikeus

Jokela Henna
Helsingin kärjäoikeus - Lausunnon valmistellut kärjätuomari Noora
Nykänen